

úkolech při naplňování jeho vizí rehabilitace krásenských a čisteckých památek, odešel mimořádný člověk, prostředník dorozumění mezi Čechy a Němci, svorník společného úsilí. Hřejivou vzpomínku, na jeho srdečnost a optimismus, na jeho cílevědomost, velkorysost, pracovní elán i obětavost a skromnost si navždy ponese v duších, Mnohým dal směr i příklad. Až v Krásnu příště staneme před jeho domem, v jehož průčelí se skví reliéf "Ave Maria" od W. Russa, pořízený jeho otcem, ve svém nitru vzdáme čest jeho světlé památce.

foto: J. Bartoš

J. Matějů

Nález jalovce obecného

(*Juniperus communis* L.)

ve východním cípu CHKO Slavkovský les

Během jedné jarní vycházky do přírody se mi podařilo objevit několik exemplářů jalovce obecného, a jak se později ukázalo, tato lokalita nebyla pracovníkům Správy CHKO Slavkovský les doposud známa. Vzhledem k tomu, že jalovec patří na území CHKO Slavkovský les k vzácným druhům dřevin značně ohroženým změnou hospodaření v krajině a nadměrným stavem zvěře, jedná se o zajímavý nález. V rámci celé republiky se jedná o ohrožený druh.

Lokalita se nachází na temeni znělcového hřbetu, který tvoří předěl mezi katastry Sedlečka a Šemnice. Tento hřbet je společně s Šemnickou skálou nejzápadnější výspou Doupských hor. Nadmořská výška lokality

je přibližně 500 m. Hřbet je pokryt mozaikou pravidelně kosených a spásaných luk a lesa. Lesní porost tvoří především borovice, smrk, bříza, dub a líska.

Na zmíněné lokalitě jsem celkem našel 5 jalovců, z nichž 4 rostou na hraně lesa, mezi, a zbylý jalovec v lese poblíž skalního výchozu. Největší exemplář dosahuje výšky 1,5 m, tři další měří okolo 0,8 m, nejmenší pak je jalovec poblíž skalky s pouhými 0,4 m. Vyjma největšího exempláře, který byl prorostlý šípem, mají všechny jalovce pravidelný kuželovitý tvar.

Z okolí jalovců jsem, za vydatné pomoci kolegy Jana Jirušky, odstranil překážející dřeviny a prořezal spodní větve stromů. Okolo největšího jalovce jsme po odstranění trnek a šípku postavili dřevěný oplůtek proti zvěři.

Podle pamětníků zde dříve rostlo jalovců větší množství a dokonce i pravidelně plodily, což se mi u nově objevených exemplářů zatím nepodařilo prokázat.

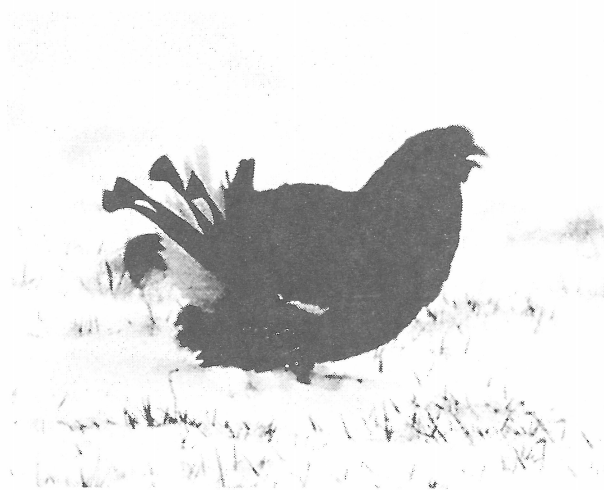
P. Řepa

Tetřívěk ve Slavkovském lese mizí

Mezi nejzajímavější obyvatele lesa patří bezesporu tetřívěk obecný. Nikdy nebylo snadné ho uvidět, je totiž velmi plachý, setkání s ním však vždy patří k neopakovatelným zážitkům. Jeho tok patřil k nejlepším představením, které nám les může poskytnout.

Ve Slavkovském lese byl vždycky hojný a tokaniště byla na mnoha místech. Jak však šel čas, tetřívku trvale ubývalo, další a další tokaniště byla opouštěna a na těch zbylých se objevovalo v toku stále méně kohoutků. Jestliže ještě před třiceti lety bylo pravidelných tokanišť hodně přes dvacet a počet kohoutků na nich překračoval i dvě stovky, o patnáct let později zbylo osazených

jen několik tokanišť a počty kohoutků na nich se rovněž omezily jen na několik jedinců. Celkový počet tak klesl pod padesát jedinců a pokles pokračuje i nadále. V posledních letech je vzácností najít tetřívky při toku na

Tetřívka na tokaništi.

více než třech až čtyřech místech. Celková populace čítá obvykle do deseti kohoutů. Jde tedy jen o nepatrné zbytky, o jejichž schopnosti udržet se i nadále v naší přírodě lze úspěšně pochybovat.

Co ale bylo příčinou zmizení tohoto druhu? Uvádí se celý komplex příčin, které svůj vliv kombinují a navzájem zesilují. Žehráme na vysoké stavy černé zvěře a lišek, zodpovědné za časté ničení hnízd, rušení při hnízdění, likvidaci vajec, mláďat i dospělých jedinců. Poukazuje se na vlivy rušení častou přítomností lidí. Za zvlášť nebezpečné se považuje rušení v zimě. Tetřívka je pták, jemuž po vyplašení trvá velmi dlouho než se opět uklidní a začne opět sbírat potravu. V krátkém zimním dni mohou častá rušení vést k tomu, že nedokáže za dne nasbírat dostatečné množství potravy, takže hyne vysílením. Samozřejmě velmi vážným důvodem je destrukce původních stanovišť související se změnami prostředí v lese a v celé krajině v posledních desetiletích.

Nepovažují se za nijak velkého znalce

života tetřívků, ale v posledních letech jsem se musel jejich problémy a mizením podrobněji zabývat a nabyl jsem určitých představ i o příčinách. Za velmi důležité faktory považují především změny jeho biotopu. Velmi negativně na něj rozhodně působilo výrazné odvodňování krajiny, jak přímo v lese, tak v jeho okrajích a okolí. Však také období velkých melioračních akcí souhlasí časově se začátkem výraznějšího úbytku původních stavů.

Snad ještě více však působily další změny biotopu, které považují za příčinu následného, sice pozvolného, ale neúprosně vytrvalého mizení. Tetřívka není totiž pták hlubokého lesa, ale spíše řídkých a rozptýlených porostů, lesních okrajů, lesních

světlin a louček, nivních luhů apod. Proto soudím, že v posledních několika desítkách let jsme dělali v podstatě vše proto, aby vymizel. Plošné zalesňování potůčnických niv smrkem až k břehům, zalesňování světlin a louček, arondace příliš členitých lesních okrajů, to vše jako by bylo namířeno přímo proti existenci tetřívka. A k tomu likvidace tzv. plevelných dřevin - bříz, osik, olší, jeřábů, tedy prvků jež způsobují prosvětlení příliš uzavřených porostů. Proředěné a rozptýlené porosty vznikající z náletu na okrajích lesa nebo na otevřených loukách byly často násilně (a mnohdy proti přesvědčení lesního hospodáře) převáděny do lesního půdního fondu a přeměňovány pracně a často velmi nákladně na souvislé zapojené lesní porosty.

Tvrdím tedy, že tohle je hlavní příčina postupného a vytrvalého mizení tetřívka vedoucího k tomu, že dnes ve větší části naší republiky vymizel, nebo se udržel jen ve fragmentech původní populace. Potvrzuje to i vzhled těch několika málo oblastí, kde se tetřívka zatím v Česku udržel. Krušné hory

se svými imisními holinami zarůstajícím řídkými světlými porosty bříz a jeřábů s malou příměsí smrku, nebo šumavské bývalé vojenské prostory s velkými plochami luk a pastvin postupně zarůstajícími rozptýlenými březinami a osičinami, to jsou dnes jediné oblasti, v nichž se zatím udržely velké a životaschopné populace tetřívka.

Proto soudím, že nepřístupíme-li k vytvoření jiného obrazu krajiny, těžko v ní tetřívka udržíme. Dnešní útlum zemědělství v podhorských oblastech k tomu dává příležitost. Nesměli bychom však v této krajině postupovat stejně, jako jsme to činili při přeměnách krajiny přednedávnem. Paušální zalesňování opouštěných

Tetřívci na tokaništi.

zemědělských ploch souvislými lesními zapojenými porosty by nepomohlo. Moudřejší bude ponechat vůli přirozené sukcesí a nechat je tvořit březové, jeřábové a osikové porosty, jako první iniciaci nových přirozeně vznikajících lesních porostů. Vždyť i významní lesničtí odborníci tvrdí, odvolávající se na zkušenosti z přirozené obnovy v tajze, že zdravý smrkový les vzniká na holině až z náletu, který vniká do rozpadajících se březových a jeřábových porostů. A krajina posetá takovými předlesními stadii, střídajícími se se zbytky luk, pastvin a otevřených mokřadů bude i ekologicky stabilní, bude mj. i více bránit vzniku přívalových vod a povodní. A takto diverzifikovaná krajina bude pochopitelně také celkově mnohem bohatší a početnější na květenu a zvířenu vůbec.

Dá se tedy říci, že stojí za to pokoušet se všude, kde to jde, o vytvoření prostředí vhodného pro návrat tetřívka, neboť nebude naděje pouze na návrat tohoto krásného ptáka, ale i na celkové ozdravení krajiny. V

mnoha zemích Evropy se dnes obecně tvrdí, že tam, kde žije tetřívka, je málo narušené životní prostředí a tam je dobré žít. Dokonce se to stalo turistickým sloganem, z něhož profitují oblasti, kde se tetřívka udržel. Co takhle pokusit se o to i ve Slavkovském lese? Určitě by to nebylo na škodu.

Foto : S. Šedivý

J. Matějů

Transfer sýslů na lokalitu Vítkův vrch v Chráněné krajinné oblasti Slavkovský les

V roce 2000 jsme započali, prozatím tříletý, program posílení zbytkové populace sýsla obecného (*Spermophilus citellus*) na původní lokalitě v kempu na jižním svahu pod vrcholem Vítkova vrchu. Vítkův vrch (641 m n. m.), se nachází ve východním cípu CHKO Slavkovský les poblíž letiště Olšová Vrata. Zde byla a snad i bude jedna z nejsevernějších a bezpochyby nejzápadnější populací sýsla obecného vůbec. Ještě západněji ležící populace u Mariánských Lázní jsou již dlouhodobě vyhynulé. Původní populace na Vítkově hoře pravděpodobně zanikla z důvodu nekosení a následného zarůstání travnatých ploch. Na základě výjimky ze zákona o ochraně přírody a krajiny č.114/1992 Sb., udělené ministerstvem životního prostředí, nám byl povolen odchyt sýslů na lokalitě Golfové hřiště Olšová Vrata. Na této lokalitě je populace sýslů dosti bohatá, odhadem zde žije 300 až 400 kusů.

Transfer jsme započali po domluvě s ředitelem golfového hřiště panem ing. Maříkem dne 30. 8. 2000. Samotný odchyt jsme prováděli do drátěných ok. Výsledky našeho snažení však neodpovídaly vynaloženému úsilí, proto jsme s povděkem